

ПЪРВО ТЪРЖЕСТВЕНО ЗАСЕДАНИЕ

Велико Търново, вторник, 10 юли 1990 г.

(Открито в 15,00 ч.)

В 14,15 ч. пристигнаха рейсовете с народните представители. Пред входа на Музея на Възраждането и Учредителното събрание, Университетският състав за старинна музика "Свети Климент Охридски" с ръководители Тая Христова и Георги Герганов изпълни старинни песнопения.

Във фойето на музея на партера народните представители се разписаха в присъствената книга, момичета от Велико Търново ги закичиха със здравец. След това народните представители заеха места в залата.

ИВАН ДИМИТРОВ (кмет на Велико Търново): Уважаеми народни представители, драги гости, другарки и другари, дами и господа! Щастлив съм, че на мен като кмет на града, се падна голямата чест да ви поздравя с "Добре дошли!" в древната българска историческа столица.

Днес Търновград отново сияе в празнична усмивка, горд от всичко, което десетките негови поколения сътвориха за България.

Приемете неговата ласка - в нея е събрана надеждата на целия народ, че вие, като достойни негови избраници, вярно ще служите на род и родина, че над всичко е България.

Приемете неговата признателност - с решението за откриване на Великото Народно събрание във Велико Търново, вие още в самото начало показате най-важното - уважението към парламентарните традиции.

Преди 111 години вашите предшественици - строителите на новоосвободена България, заседаваха също в тази историческа сграда във време на безпокойство и тревога, но успяха да я изведат на спасителния бряг. Те приеха една от най-демократичните за времето конституции - Търновската. Създавайки закони от народа и за народа, те показаха политическа зрялост и спечелиха не само неговите, но и на световната общественост симпатии.

Седмото Велико Народно събрание има историческата задача да скъса завинаги с тоталитаризма, като създаде нова демократична Конституция, гарантираща цялостта и независимостта на България и човешките права на гражданите, осветени от международните съглашения.

Надявам се, че като изразявам пожеланията на всички българи за успешна дейност, ще изразя и неговите надежди свещените интереси на родината да бъдат главното, ръководното начало в работата ви. Вие получихте изключителното право да представлявате интересите на народа в най-висшия държавен орган, но и огромната отговорност за неговите съдбини.

2 VII Велико Народно събрание

Бъдете единни по общонародните въпроси, както бяха единни и учредителите. Връщайте се често към делата им, за да бъдете верни на народа и демокрацията.

Приемете в новата Конституция завета на учредителите - Великото Народно събрание да се открива във Велико Търново, тук да се приемат най-важните държавни актове, държавният глава да полага клетва тук.

Ние вярваме във вас!

На добър час! Съединението прави силата! България - над всичко!

Обичайте България! (*Ръкопляскания*)

Сред избраните народни представители с най-продължителен житейски опит е г-н Йосиф Петров. Съгласно приетата парламентарна практика нему се полага и правото да открие и ръководи сесията на Великото Народно събрание.

Моля заповядайте, г-н Петров. (*Г-н Йосиф Петров заема председателското място, посрецинат с ръкопляскания*)

Моля също проф. Петър Горанов, председател на Инициативния комитет "Великото Народно събрание във Велико Търново" да връчи на г-н Петров Обръщението на комитета за съхранение от Великото Народно събрание.

ПРОФ. ПЕТЪР ГОРАНОВ: Уважаеми господа народни представители! Връчвайки художественото Обръщение на Инициативния комитет "Великото Народно събрание във Велико Търново" (няма да го чета, то е раздадено), ще завърша само с пожеланието на комитета да изработите конституцията, която да бъде свидетелство пред бъдните поколения за високата ви политическа отговорност и зрялост, за стремежа ви да наредите България като равноправен и уважаван член на общеевропейския дом.

Успешна работа! (*Проф. Петър Горанов връчва Обръщението на г-н Йосиф Петров. Ръкопляскания.*)

(*Обръщението на ИК "ВНС във Велико Търново" - Приложение 1,1*)

ВРЕМЕНЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ЙОСИФ ПЕТРОВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители! Уважаеми господа дипломати и гости! Щастлив съм, че на мен се падна високата чест тук, в старопрестолния град Велико Търново, да открия първата сесия на Седмото Велико Народно събрание на нова България.

Това Велико Народно събрание е повикано от историята да излее темелите на новата българска държава. То е призвано да изработи основния закон - Конституцията, която Конституция да бъде отправната точка към създаването на една нова, свободна, независима, демократична и правова българска държава с един свободолобив, трудолюбив и благоденстващ български народ. Задача колкото отговорна, толкова и благородна. Задача трудна, но постижима. (*Ръкопляскания*)

Като ви приветствувам с "Добре дошли!" в старопрестолния град, аз ви пожелавам добра воля, здрав разум и високо съзнание за изпълнение на великата задача.

Към нас са устремени днес милиони погледи, мисли и надежди. На нас разчита цял един народ. Затова нека се покажем достойни следовници на бележитите наши предци - законодатели, които преди 111 години на същото това място създадоха забележителната Търновска конституция, която блести с крилато свободолюбие и светъл демократизъм.

Още веднъж "Добре дошли и ползотворна работа!" (*Бурни ръкопляскания*)

Да произнесе слово давам думата на представителя на парламентарната група на Българската социалистическа партия, народния представител г-н Александър Лилев.

АЛЕКСАНДЪР ЛИЛОВ (*посрещнат с ръкопляскания*): Уважаеми г-н председател! Уважаеми дами и господа! Другарки и другари народни представители! Уважаеми господа дипломати и гости! Уважаеми г-н кмете и граждани на Велико Търново! Позволете ми да ви предам почитанията и приветствията на парламентарната група на Българската социалистическа партия по случай откриването на първата сесия на Великото Народно събрание в старопрестолно Велико Търново.

Свободните и демократичните избори са голямо постижение за демократизираща се България. Всички допуснати нарушения на закона до и по време на изборите трябва да бъдат разгледани и санкционирани от Великото Народно събрание. Но цял свят видя и призна, българският народ знае, че у нас се произведоха на 10 и 17 юни свободни и демократични избори. Това е забележителен, пълен с надежди и перспективи факт в най-новата българска история. Ето защо първите думи, които ние казваме в този тържествен за отечеството ни час, са: нека се гордеем за България и за българския народ с успешно проведените и засвидетелствувани от Европа и света свободни, демократични и честни избори.

Нека бъдем признателни за толкова високата, но и също толкова трудна за опазване чест, че сме облечени с доверието на народа и с отговорността пред народа. Нека съзнаваме всеки миг, докато сме във Великото Народно събрание, че сме изпратени тук, за да изработим с общи сили, ум, мъдрост и добра воля новата Конституция и нови закони, които ще станат здравите темели на демократична България.

Свърши времето на тоталитарния парламент и започна изграждането на демократично Народно събрание в духа и върху принципите на пай-ценните, най-прогресивните световни демократични традиции и съвременен опит.

Ние, всички народни представители, сме тези, които отговаряме пред народа, този нов демократичен български парламент да бъде създаден.

Ние сме тези, които ще трябва да покажат, могат или не могат да изпълнят тази повеля на сегашния български ден и тази инвестиция за бъдещето. Ние трябва да успеем.

Аз и моите колеги народни представители-социалисти, вярваме в успеха и в историческата роля на Великото Народно събрание. Ние вярваме в мирния преход към демокрация в България. Българският народ не само каза каквото каза, но и прояви най-ценните си качества по време на изборите - свободлюбие и трезвеност, неподкупност, вяра в доброто, привързаност към гражданския мир и отхвърляне на гражданските междуособици. Ние всички представяме тук един мирен, справедлив и храбър народ. Нека бъдем достойни за него и едничката ни мисъл да бъде как да изпълним неговите надежди и воля. Нашата парламентарна група ще следва този политически път и този морален императив.

Прекрасно е, че сесията на Великото Народно събрание се открива тук, в град Велико Търново. Тук сред очарованието от неговата природа и архитектура и сред достолението на неговите традиции и граждани. Тук, във великотърновската столица на Втората българска държава, която представлява цяла епоха в нашата 1300-годишна история, и от която са се отправяли много пътища и дипломатически мисии към балканските и европейските държави. Тук, в една от крепостите на българската култура и Българската църква. Тук, където след Освобождението през 1878 г. бе положено началото на Третата българска държава и бе създадена знаменитата, събрала историческия опит на европейската демокрация Търновска конституция.

Трябва да благодарим на Велико Търново и на великотърновци, че пазят духа и огъня на историята. Те са толкова необходими на България днес. Повече от всеки друг ден сега българският държавник и българският парламент са длъжни да проникнат в историческата мъдрост, в източниците на националната слава и трагичност, в уроците на държавната ни традиция. Големият въпрос е: могат ли съвременните българи и българските държавници, носещи в една-та си ръка нашия националния трибагреник, а в другата своите червени, сини, оранжеви, зелени или други партийни знамена, мислейки исторически и съвремененно, да осигурят граждански мир, национално единение и благоденствие на нашето отечество и държава.

Народните представители от Българската социалистическа партия ще останат верни на предизборния си девиз, че интересите на България стоят над всичко и над всички. Ние ще следваме нашата политика на диалог с всички депутати и парламентарни групи.

Ние ще сътрудничим честно с всички, които участвуват в градежа на демократично, хуманно, справедливо и равноправно общество в България. Ние

протягаме ръка на всички. За нас ще бъдат чужди както националният nihilизъм, така и националистичното противопоставяне.

Парламентарната група на Българската социалистическа партия ще работи за граждански мир, за национално съгласие, за радикални политически, икономически, екологически и правни реформи, които да изведат България от кризата и да отворят пътя ѝ към демокрация и благоденствие.

Ние ще се противопоставим на каквито и да било опити да не се уважават и зачитат резултатите от свободните и демократичните избори, проведени под широк обществен и международен контрол.

Народът ни е свободен, суверенен и цивилизован. Той стои по-високо от всички партии. Неговият глас е решаващ и неподлежащ нито на цензура, нито на пренебрегване, нито на погаване. Докато в парламента има един социалист, това не би могло да бъде допуснато.

Ние сме против безредиците и хаоса, против дестабилизирането на обстановката в страната. Не те, а националното съгласие, стабилността в обществото и конструктивната работа на парламента са пътят към демокрацията. Нека расте гражданската активност, но непременно и гражданската отговорност. Нека всеки има правото на протест, но и задължение да работи, да гради. Иначе страната ще бъде хвърлена в беди, политически междусобици и стопанска разруха.

Народът ни изпрати във Великото Народно събрание, за да намерим изход от кризата. Ние сме длъжни да направим това. И ние можем да го направим само всички заедно в честно парламентарно сътрудничество с равни права и равни задължения за всички.

Извеждането на страната от кризата не може да се отлага. Това не е партиен, а национален, общонароден въпрос. Времената на крайните фоби и крайните фили е в ноцата на историята. Строи се нова мирна и обединена Европа - от Атлантика до Урал. Създава се нов мирен свят. Заражда се нова степен в развитието на човешката цивилизация. Идва времето на разума, на общочовешката общност. Вижда се, че 90-те години ще бъдат изключително динамични, преломни в много области. България не може да си позволи да изостане от европейските и световните тенденции. Тя трябва да бъде част от Европа, да заеме достойно място в нейното строителство и в новия европейски дом. Но съдбата на България ще се решава не на Изток и не на Запад, а тук, в самата България, здраво свързана с Европа и света.

Нека строим България като независима, модерна, демократична и динамично развиваща се цивилизована страна. Само така тя ще бъде уважавана, приета и подпомагана от Европа и света.

Завършвам, господа и другари, с думите: ние сме народни представители във Великото Народно събрание на България. И трите думи в сегашното название на парламента звучат днес с особена сила.

Велико, защото трябва да изпълни велика мисия, да създаде демократична конституция на България в края на XX век и навечерието на XXI век.

Народно, защото най-сетне е създадено чрез свободната воля на народа.

Събрание, защото е събрало хората и партиите, които само в единение могат да турят основите на демократична държава и демократично общество в България.

Парламентарната група на Българската социалистическа партия уверява своите близо три милиона избиратели, целия народ и вас, господа и другари народни представители, че тя съзнава смисъла на тези три думи днес, 1990 г., няма да измени на своята предизборна платформа и честно ще работи заедно с всички вас във Великото Народно събрание за демокрацията и благоденствието на България.

Благодаря ви. *(Продължителни ръкопляскания)*

ВРЕМЕНЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ЙОСИФ ПЕТРОВ: Да произнесе слово давам думата на представителя на парламентарните групи на Съюза на демократичните сили, народния представител г-н д-р Желю Желев.

ЖЕЛЮ ЖЕЛЕВ *(посрецинат с ръкопляскания)*: Уважаеми господин председателю, уважаеми народни представители, уважаеми граждани на Велико Търново и гости, дами и господа! Преди повече от 110 години тук, в тази свещена зала, се провеждаше онова Велико Народно събрание, което изработи и прие Търновската конституция, една от най-демократичните конституции за своето време.

С Търновската конституция бяха положени основите на новата българска държава. След близо петвековно бездържавно съществуване България престава да бъде чисто географско понятие на картата на Балканския полуостров, за да възкръсне отново като самостоятелна национална държава.

Дошли сме отново тук да открием Седмото Велико Народно събрание, за да подчертаем с този акт връзката и историческата приемственост между задачите на онази възрожденска епоха и задачите, които сега стоят пред нас и нашите съвременници - българите от края на XX век.

Ние също трябва да приемем демократична конституция, която да сложи окончателно край на тоталитарната система и да възстанови парламентарната демокрация в нашата страна. Казано по-точно, да освети началата на парламентарната демокрация, които макар бавно и мъчително, се възстановяват или са вече исторически факт.

Можем да говорим така, защото са вече факт многопартийната система, политическият плурализъм, организираната политическа опозиция, опозици-

онната преса, свободата на митингите, събранията, сдруженията, първите многопартийни избори, проведени у нас след половинвековен политически монопол.

Колкото и неравноправно да е положението, в което са поставени опозиционните сили и управляващата партия, елементите на зараждащата се парламентарна демокрация са безспорен исторически факт. В новата демократична конституция на България те трябва не само да бъдат защитени и закрепени, но и да бъдат по-нататък разгънати, развити въз основа на опита и достиженията на модерните демокрации днес и в съответствие с духа на нашата българска национална традиция.

Нашата демократична опозиция има особени заслуги за всичко това. Тя измина сложен и труден път в търсенето на демокрацията още при тоталитарния режим. От самотните интелектуалци - дисиденти, през 60-те, 70-те и 80-те години, през неформалните сдружения в края на 80-те години, до създаването на Съюза на демократичните сили през декември 1989 г., както и на редица други партии и организации, извън този съюз. През януари 1988 г. беше създадено Независимото дружество за защита на човешките права, на 8 март 1988 г. в София възникна Комитетът за екологична защита на гр. Русе, на 3 ноември същата година възникна Клубът за подкрепа на гласността и преустройството в България, в началото на 1989 г. възникнаха: профсъюзът "Подкрепа", "Екогласност", Комитетът за защита на религиозните права, духовните ценности и свободата на съвестта, Движението "Гражданска инициатива", възстановиха се старите политически партии: БЗНС "Никола Петков" и БСДП (обединена).

На 7 декември 1989 г. беше основан Съюзът на демократичните сили, към който по-късно се присъединиха Демократическата, Радикалдемократическата, Зелената партия, както и Обединеният демократичен център. Веднага след създаването си Съюзът на демократичните сили започна борба за "кръгла маса", на която да се водят преговори между опозицията и управляващата партия по най-належащите въпроси на нашето общество. На 16 януари 1990 г. беше открито първото заседание на Националната кръгла маса. В продължение на повече от три месеца се води упорита борба на два различни типа политически идеи и тази борба беше увенчана с конкретни резултати. На "кръглата маса" бяха приети политическото споразумение за разграждане на тоталитарната система в България, решението за Велико Народно събрание, споразумението за провеждането на избори. Но може би най-голямото и безспорно постижение на "кръглата маса" ще си остане публичната борба на идеи, борбата на идеите, която благодарение на прякото предаване по радиото и телевизията се следеше с огромен интерес от целия български народ. В този смисъл Нацио-

налната кръгла маса се превърна в забележителна школа на политическо мислене.

И още нещо, което ѝ придава съвсем актуално значение. С всичките си плюсове и минуси, с предимствата и недостатъците си тя беше една репетиция по парламентаризъм, подготовка за Великото Народно събрание.

С какво отива във Великото Народно събрание парламентарната фракция на Съюза на демократичните сили? С проект за нова демократична конституция на страната, която трябва да послужи като основа за демократично преустройство на България и едновременно с това за основа на едно също такова демократично законодателство, което тепърва предстои да бъде разработено. С различни законопроекти, пакети от законопроекти за реформи в икономическата и политическата област, с чувството на отговорност и тревога за състоянието на икономиката, политиката и нравствеността на страната, с надеждата за скорошно извеждане на страната от тежката икономическа криза, в която я заведе тоталитарният режим, с вярата, че ще съумеем да оправдаем доверието на онези два милиона и триста хиляди български граждани, които ни изпратиха във Великото Народно събрание.

Първото Велико Народно събрание увенча борбите на Българското възрождане с Търновската конституция. Нека това Седмо Велико Народно събрание да открие пътя на България към модерната демокрация и към Европа.

Благодаря за вниманието. (*Бурни ръкопляскания*)

ВРЕМЕНЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ЙОСИФ ПЕТРОВ: Да произнесе слово давам думата на председателя на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз, народния представител г-н Виктор Вълков.

ВИКТОР ВЪЛКОВ (*посрецинат с ръкопляскания*): Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги, госпожи и господа, уважаеми гости и граждани на Велико Търново! И аз като всички, които сме тук, дълбоко се възнувам от този ден и от присъствието си в този град и в тази зала, където витаят сенките на нашите прадеди, сянката на българщината.

Велико Търново е така крепко свързано в съзнанието на всеки българин с нашата древна и по-нова история. Тук са се родили истини и легенди за величието и достойнството на българина. Тук, в тази зала, преди 111 години Екзарх Антим I е благословил първите стъпки към свободата и законността в изстрадала България. Тук са се раждали много закони и дръзки примери на родолюбие и почтеност, така че едва ли с няколко думи могат да бъдат обхванати, но преклоението ни към тях и респектът, който ни внушават, ни карат да потръпваме пред отговорността, която трябва да носим.

Разногласията често произтичат от неизяснената политическа догма на отговорността. Според мен не само ръководните дейци, а цялата наша обществена йерархия трябва да бъде отговорна. Ако искаме да укреним личната и об-

ществената свобода, ние обезателно трябва да поддържаме тази максима, защото отговорността пред обществото може да стане илюзорна, ако не се разпростира върху всички. Именно от това произтича и необходимостта от ясни и точни закони. Преди всичко в името на общественото спасение ние трябва да се заемем с изработването на една нова конституция. Това е нашата основна и първа мисия. Необходима ни е конституция, която да осигурява максимално разгръщане на правата на народа, това, което ние, земеделците, наричаме народовластие. Конституция, която да създава най-добри законодателни условия и да разкрива най-добри възможности за създаването на едестично и действено държавно ръководство.

Налице са много интереси, страсти и предрасъдъци. Нека в момента да се стремим към възможно най-доброто, а да оставим идеалното на времето, което всичко усъвършенствува. Нека се предпазим същевременно от прекалена мудност на разискванията, за да не забавим изпълнението на народната поръка, която ни е довела тук, и да изчерпим търпението на народа. Защото ние често повтаряме днес думите "народ и родина", забравяйки за тяхната истинска подплата, забравяйки, че те са и сигнал за нашето така необходимо сътрудничество.

Нека не смятаме патриотизма за привилегия на една или друга група. И ако обичта ни към застрашеното и подложено на бедни отечество не може да ни обедини в момента, нека най-напред победим самите себе си. Нека припомним градуса на личните си и партийни интереси, нека бъдем народа, защото сме именно неговите представители тук - ние, избраните от него.

Живеем в особено време, белязано от непривични за нас явления, но ние, по думите на Вацлав Хавел, сега правим опит да живеем в истината, отказали се веднъж за винаги от илюзорните примамки на абстрактни идеали и измислено бъдеще - истината, която ще ни направи свободни.

Свидетели сме на зараждането на партии и движения, на стачки и протести, на демонстрации и митинги, които пасищат всекидневнието ни. Това са естествени процеси в един период на трансформация, на преоценка на ценностите и на една задължителна еволюция на стойностите. От нас всички зависи дали тези процеси ще се изродят в хаос или ще бъдат мотор, двигател за раждането на истинската демокрация. Стачките, демонстрациите, недоволствата винаги са признак на едно стълкновение, в което обаче, освободени от страха, не трябва да губим уважението си към законите и институциите, които се стремим да изграждаме с любов и уважение към народа си.

Всички до един днес говорим за общата си воля, недвусмислено насочена към усилията да възтържествува демокрацията. Но тази воля и това желание трябва да се диктуват и от общ разум. Иначе ще си останем с голите пожелания и празните обещания, изречени пред нашите избиратели.

Уважаеми колеги, дами и господа!

Позволете ми да използвам тази трибуна, за да благодаря тук от името на присъстващите народни представители на Българския земеделски народен съюз, на близо половин милион избиратели, които подкрепиха нашите кандидатури, подкрепяйки по този начин програмата и платформата на БЗНС. Нека също така си позволяя от името на моите колеги да уверя всички, които ни вярват, че не ще пожалим силите си и всички възможности, за да спазваме принципите на възродения Български земеделски народен съюз, принципите на Александър Стамболийски и Никола Петков, които докрай отстояваха позицията, че цялата власт произтича от народа и му принадлежи и никое лице не може да си присвои нейното упражняване.

Прекрачили прага на тази свещена сграда, ние сме призвани (ще го повторя) да служим на народа, водени от най-светли и родолюбиви чувства. Ние трябва да покажем дали наистина ще бъде велико Великото Народно събрание на 1990 г. Чака ни труд - сериозен и много отговорен. Нека бъдем достойни слуги на народа си, защото такава е преди всичко сега повелята на времето.

Някога тук, в тази зала, когато е започнало работа Учредителното заседание на Великото Народно събрание през 1879 г., България е била раздробена на части. Днес, когато това териториално разделение вече не съществува, може само да си пожелаем духовното единение на всички ни, на целия народ, обитаващ благословената наша земя. Тази наша българска земя трябва да превърнем в обител на демокрация, прогрес и културно възвисяване, на свобода и благоразумие в името на човека.

И нека накрая простичко си пожелаем - яко да работим и успешно и мъдро да пристъпваме към решаването на толкова жизненоважните въпроси за нашата България. (*Продължителни ръкопляскания*)

ВРЕМЕНЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ЙОСИФ ПЕТРОВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители!

Поради напредналото време и напрегнатата програма, словата на останалите представители на парламентарните групи и политическите дейци като Милан Дренчев, Меди Доган, д-р Елка Константинова, д-р Петър Дертлиев и още много други, които са се записали, ще ги произнесат във втората част на днешното тържествено заседание, което ще се проведе на 17 т.м. в 10 ч., в сградата на Народното събрание в София.

С това приключи първата тържествена част на нашето първо заседание. (*Звъни, ръкопляскания*)

Моля за кратко съобщение.

ИВАН ДИМИТРОВ: Уважаеми народни представители! Атмосферата на тази зала е тясно свързана с един хълм наблизо, от който не по-малко струи

чиста българщина. Каним всички да посетим хълма "Царевец". (*Ръкопляска-*
ния)

ВРЕМЕНЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ЙОСИФ ПЕТРОВ: Закривам заседанието.

(Закрито в 15 ч. 42 м.)

ВРЕМЕНЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Йосиф Петров)